

**Полковниченко С.О.**

кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри маркетингу, PR-технологій та логістики  
Чернігівського національного технологічного університету

**Нагорний П.В.**

студент  
Чернігівського національного технологічного університету

## ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ З ЄВРОСОЮЗОМ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ

*У статті виділено й охарактеризовано фактори формування та розвитку зовнішньої торгівлі України з Євросоюзом. Визначено основні національні інтереси України у зовнішній торгівлі. Систематизовано критерії оцінки національних інтересів України у зовнішній торгівлі. Проведено оцінку рівня реалізації національних інтересів України у зовнішній торгівлі з Євросоюзом. Запропоновано шляхи захисту національних інтересів України на європейському векторі зовнішньої торгівлі.*

**Ключові слова:** зовнішня торгівля, експорт, імпорт, національний інтерес, коефіцієнт відкритості економіки; експортна квота; коефіцієнт покриття експортом імпорту; коефіцієнт імпортової залежності; частка сировини у товарному експорті; частка інноваційної продукції в експорті товарів.

*В статье выделены и охарактеризованы факторы формирования и развития внешней торговли Украины с Евросоюзом. Определены основные национальные интересы Украины во внешней торговле. Систематизированы критерии оценки национальных интересов Украины во внешней торговле. Проведена оценка уровня реализации национальных интересов Украины во внешней торговле с Евросоюзом. Предложены пути защиты национальных интересов Украины на европейском векторе внешней торговли.*

**Ключевые слова:** внешняя торговля, экспорт, импорт, национальный интерес, коэффициент открытости экономики; экспортная квота; коэффициент покрытия экспортом импорта; коэффициент импортной зависимости; доля сырья в товарном экспорте; доля инновационной продукции в экспорте товаров.

*The article highlights and characterizes the factors of formation and development of foreign trade of Ukraine with the European Union. The main national interests of Ukraine in foreign trade are determined. Evaluation criteria of national interests of Ukraine in foreign trade are systematized. An assessment of the level of realization of national interests of Ukraine in foreign trade with the European Union is performed. The ways of protecting national interests of Ukraine at the European vector of foreign trade are proposed.*

**Keywords:** foreign trade, export, import, national interest, economic openness ratio; export quota; export/import coverage ratio; import dependence ratio; share of raw materials in commodity export; share of innovative products in commodity export.

**Постановка проблеми.** Ще на початку 90-х років ХХ ст. головним пріоритетом зовнішньої політики Україна визначила інтеграцію до Європейського Союзу, потужним інструментом якої сьогодні є Угода про асоціацію з ЄС, а її складником – поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі. Але за своєю природою, характером і потенційними можливостями торговельне співробітництво України та ЄС все ще

залишається недостатньо масштабним і всеохоплюючим, здатним реалізувати національні економічні інтереси. Захист українських виробників, забезпечення їхніх інтересів є серйозною і складною проблемою. Тому важливого значення набуває дослідження торговельно-економічних відносин України з найбільшим партнером – Євросоюзом – у контексті реалізації національних інтересів, а визначення напрямів

усунення загроз і захисту національних інтересів є першочерговим завданням держави.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

В економічній літературі розглядаються різні аспекти торговельних зв'язків між Україною і Євросоюзом. Вагомий внесок у дослідження цієї проблеми внесли: Л.М. Побоченко [1], Т.О. Рибаківа [2], А.Ю. Сібекіна [3], І.О. Стеблянка [4], К.В. Шиманська [5], О.І. Шнирков [6] та інші, в роботах яких розглядаються пріоритетні напрями, основні тенденції та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі товарами й послугами України з Європейським Союзом, аналізується динаміка її показників, розкриваються передумови, наявні ризики та потенційні переваги створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС тощо.

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Водночас проблема торговельного співробітництва України з Євросоюзом з позицій реалізації національних інтересів залишається недостатньо вивченою. Розвиток торговельних зв'язків України з Євросоюзом та відсутність комплексних напрацювань зазначеної проблеми потребують її подальшого дослідження.

**Формулювання цілей статті.** Метою статті є виявлення сучасних тенденцій зовнішньої торгівлі України на європейському векторі з погляду реалізації національних інтересів та обґрунтування шляхів їх захисту. У зв'язку з цим поставлено такі завдання: з'ясувати фактори формування та розвитку зовнішньої торгівлі України з Євросоюзом; визначити основні національні інтереси України у зовнішній торгівлі та критерії їх оцінки; провести оцінку рівня реалізації національних інтересів України у зовнішній торгівлі з Євросоюзом; запропонувати можливі шляхи захисту національних інтересів України на європейському векторі зовнішньої торгівлі.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Зовнішня торгівля є надзвичайно важливою для всіх країн світу, в тому числі і для України. Сьогодні головними торговельними партнерами України є країни ЄС. Є широкий спектр чинників, які впливають на динаміку та структуру зовнішньої торгівлі України з ЄС і зумовлюють тенденції її розвитку (рис. 1).

До природно-географічних факторів належать: географічне розташування країн; наявність природних ресурсів, судноплавних річок, виходу до моря тощо. У зв'язку з цим варто відмітити територіальну близькість України

з країнами Євросоюзу, наявність сухопутних шляхів до них, а також сухопутного кордону з окремими з них. Зі вступом до Євросоюзу Польщі, Словаччини, Угорщини (2004 р.) та Румунії (2007 р.), що є сусідами України, наша держава стала безпосередньо межувати з ЄС.

Геополітичне положення України (її розташування щодо інших країн та світових торговельних шляхів) загалом можна охарактеризувати як вигідне, оскільки наша держава знаходиться на європейському перехресті, будучи одночасно частиною Центрально-Східної та Південно-Східної Європи. А тому повинна формувати й розвивати тісні зв'язки, в тому числі торговельні, з усіма державами цих регіонів.

Науково-технічні фактори – це: розвиток науки, новітніх технологій, наявність багатограних наукових зв'язків тощо. Україна та країни ЄС володіють величезним науково-технічним та культурним потенціалом, який може бути використаний на користь обох сторін.

Правові фактори представлені нормативними документами, які лежать в основі торговельно-економічної співпраці України і ЄС, а саме: Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС (УПС) від 14 червня 1994 р. (набула чинності 1 березня 1998 р.), укладення якої дозволило впровадити впорядкований режим торгівлі між обома сторонами на основі принципів ГАТТ/СОТ; Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, підписаною 21 березня 2014 р. (політична частина) та 27 червня 2014 р. (економічна частина), невід'ємною складовою частиною якої є поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі Україна-ЄС (ЗВТ), що має забезпечити поступову інтеграцію економіки України до внутрішнього ринку ЄС.

Історичні традиції стосуються співпраці українців із іншими європейськими народами (зокрема в Київській Русі IX – XIII ст. та козацькій Україні XV – XVII ст.) і також підтверджують закономірність європейського вибору України.

Для України близькими є життєві стандарти і суспільні цінності, які домінують у ЄС: демократія, стабільність, заможність, а також філософія їх сприйняття та загальна культура.

Перед Україною та деякими країнами ЄС (зокрема тими, які вступили до ЄС у XXI ст.) стоять близькі або схожі соціально-економічні проблеми, що означає їх взаємну зацікавленість у співпраці.

Щодо закритості європейського ринку зазначимо, що європейські країни мають досить низь-



Рис. 1. Фактори формування та розвитку зовнішньої торгівлі України з Євросоюзом

Джерело: складено авторами

кий рівень імпорту. Це можна пояснити самодостатністю цих країн (багато необхідних товарів країни ЄС виробляють самі). Тому можлива така проблема, що українські товари можуть просто не знадобитися країнам ЄС. Деякі ринки ЄС (наприклад, для продукції рослинництва) взагалі закриті. Крім того, ЄС є одним із найбільш захищених світових ринків, що вирізняється складною структурою ставок ввізного мита, наявністю великої кількості специфічних та комбінованих ставок, а також системою вхідних цін.

Відкритість економіки України разом із досить вузьким асортиментом експортованих товарів робить країну вразливою до зовнішніх шоків. Експортоспрямованими галузями економіки України є гірничо-металургійний комплекс, аграрний сектор, машино- та літакобудування та ін.

Якість багатьох українських товарів, що можуть бути ввезені в ЄС, сьогодні не відповідає європейським стандартам, зокрема санітарним і фітосанітарним вимогам щодо захисту здоров'я людей. Це пояснюється невідповідністю норм українського законодавства щодо якості товарів, безпеки харчових продуктів нормам європейського законодавства. Тому натеper більшість товарів України продовольчого та технічного блоків не продаються в ЄС.

Погіршення сучасного стану української економіки (загальноекономічний спад) зумовлене критичною девальвацією гривні, анексією АР Крим, військовими діями на сході країни (втрата значного економічного й торговельного потенціалу), значним рівнем корупції. Ці чинники мають негативний вплив на торговельні зв'язки України з іншими країнами загалом і з ЄС зокрема, що не сприяло отриманню Україною значних позитивних зрушень у торговельних відносинах з ЄС.

Аналіз динаміки зовнішньоторговельних відносин України з ЄС протягом 2005–2017 років свідчить про циклічність у їх розвитку: зростання обсягів торгівлі змінюється значним падінням у кризові періоди. Найбільш критичними в цьому плані були 2009, 2014, 2015 роки (рис. 2).

Незважаючи на стратегічну привабливість ринку ЄС для співробітництва, запровадження зони вільної торгівлі, зняття інституційних обмежень щодо виходу українських виробників на європейські ринки, рівень торгівлі між Україною та країнами ЄС сьогодні нижчий від очікуваного.

Одним із найважливіших завдань України у зовнішній торгівлі є реалізація національних інтересів, які спрямовані на використання конкурентних переваг країни на світовому ринку, забезпечення ефективної і збалансованої

структури зовнішньої торгівлі; захист внутрішнього ринку від зовнішніх шоків та загроз; створення надійної системи економічної безпеки України тощо.

Оцінку реалізації національних інтересів України у зовнішній торгівлі з ЄС проведемо за допомогою запропонованих в економічній літературі індикаторів шляхом зіставлення фактичних показників з їх пороговими значеннями (табл. 1).

Деякі показники (зокрема, коефіцієнт відкритості економіки, експортна квота, коефіцієнт імпортової залежності) прямо оцінити неможливо, оскільки очевидно, що частка від ділення екс-

порту та імпорту в ЄС на ВВП України є меншою за порогові значення, а тому результати будуть недостовірними. Тому для оцінки цих показників було використано аналогічні індикатори по Україні загалом, а також частку ЄС у експорті, імпорті та зовнішньоторговельному обороті України.

Проведене дослідження свідчить про низьку ефективність рівня реалізації національних інтересів України у зовнішній торгівлі з ЄС (табл. 2).

У реалізації національних інтересів України на європейському векторі зовнішньої торгівлі

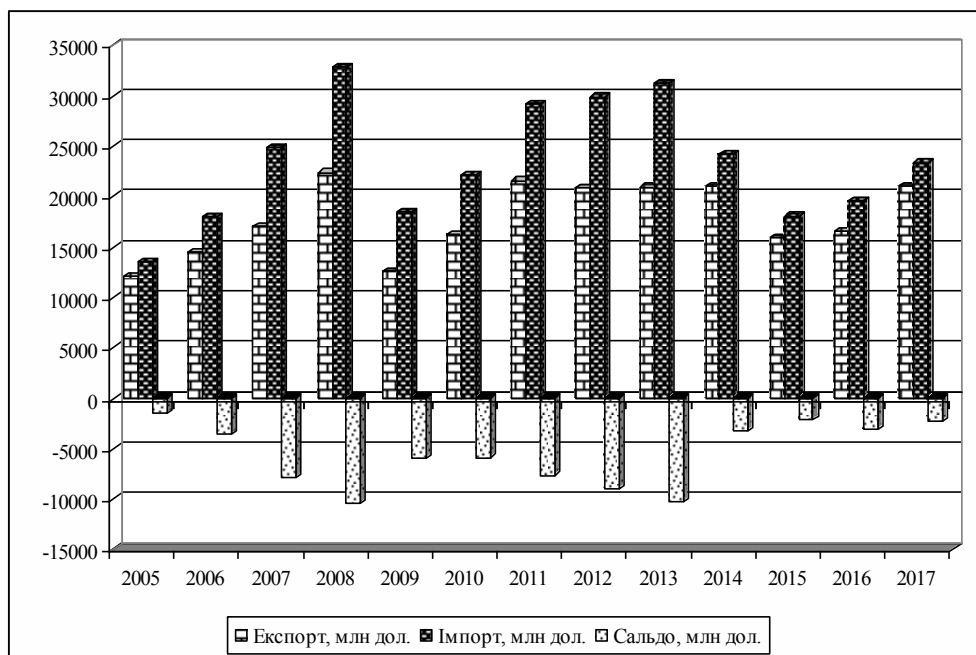


Рис. 2. Динаміка зовнішньої торгівлі України з ЄС у 2005–2017 рр.

Джерело: побудовано за даними [7]

Таблиця 1

Показники оцінки реалізації національних інтересів у зовнішній торгівлі

№	Опис основних інтересів	Показники оцінки	Порогове значення	
			передкризовий стан	критичний стан
1	збалансована структура зовнішньої торгівлі	коефіцієнт відкритості економіки (відношення зовнішньоторговельного обороту до ВВП, в частках)	більше 0,8	більше 1
		експортна квота (відношення обсягу експорту до ВВП, в %)	більше 40	більше 50
2	позитивне сальдо зовнішньої торгівлі	коефіцієнт покриття експортом імпорту (відношення експорту до імпорту, в частках)	менше 1	менше 0,9
		коефіцієнт імпортової залежності (відношення імпорту до ВВП, в %)	більше 40	більше 50
3	раціональна товарна структура експорту	частка сировини у товарному експорті, в %	більше 40	більше 50
		частка інноваційної продукції в експорті товарів, %	менше 15	менше 10

Джерело: складено авторами на основі [8; 9; 10].

## Держава та регіони

спостерігаються тенденції, які створюють загрози зовнішньоторговельній безпеці, а саме: від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі, висока експортна залежність, висока імпортна залежність, нераціональна товарна структура експорту (надмірний вивіз сировинних ресурсів; низька частка інноваційної продукції в експорті України) тощо. Наша держава експортує до ЄС переважним чином зерно, метал та іншу сировинну продукцію, яка вразлива до коливання цін на світових ринках, що не відповідає інтересам розвитку країни. Зона вільної торгівлі з Євросоюзом дала поштовх гармонізації правових норм з європейським законодавством, однак не відкрила українським експортерам необмежений доступ на європейські ринки. Отримавши квоти на експорт деяких груп товарів, українські товаровиробники або не можуть їх заповнити, або їхній обсяг не відповідає національним інтересам.

Забезпечення національних економічних інтересів України у зовнішній торгівлі з Євросоюзом полягає у реалізації заходів державної зовнішньоекономічної політики, спрямованих на створення сприятливих умов для активної зовнішньоторговельної діяльності, підвищення конкурентоспроможності на ринку ЄС.

Для захисту національних інтересів в частині експорту насамперед необхідна системна підтримка розвитку експортного потенціалу України, яка би включала конкретні заходи стимулювання українського експорту, що забезпечують підтримку вітчизняного виробника та просування продукції на європейський ринок; поліпшення структури експорту; підвищення якості і конкурентоспроможності продукції; забезпечення її відповідності європейським стандартам.

Підвищення конкурентоспроможності продукції можливе лише на основі введення продуктивних, технологічних та управлінських ін-

Таблиця 2

### Показники оцінки реалізації національних інтересів України на європейському векторі зовнішньої торгівлі

Показники			2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Частка ЄС у зовнішній торгівлі України			0,30	0,29	0,32	0,36	0,37	0,40	0,41
Коефіцієнт відкритості економіки	в цілому	в частках	1,05	0,99	0,88	0,96	1,00	0,97	0,97
	з ЄС	в частках	0,31	0,29	0,28	0,34	0,38	0,39	0,4
		стан безпеки	критичний	передкризовий	передкризовий	передкризовий	передкризовий	передкризовий	передкризовий
Частка ЄС у експорті України			0,26	0,25	0,27	0,32	0,33	0,36	0,39
Експортна квота	в цілому	%	50,6	47,2	42,3	49,6	52,8	49,57	48,1
	з ЄС	%	13,2	11,87	11,43	15,93	17,59	17,69	18,7
		стан безпеки	критичний	передкризовий	передкризовий	передкризовий	критичний	передкризовий	передкризовий
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	в частках		0,74	0,70	0,67	0,87	0,88	0,84	0,9
	стан безпеки		критичний	критичний	критичний	критичний	критичний	критичний	передкризовий
Частка ЄС у імпорті України			0,33	0,33	0,37	0,40	0,42	0,44	0,42
Коефіцієнт імпортової залежності	в цілому	%	54,44	51,98	46,10	46,13	47,5	47,79	49,11
	з ЄС	%	17,88	17,0	17,05	18,37	19,95	20,97	20,8
		стан безпеки	критичний	критичний	передкризовий	передкризовий	передкризовий	передкризовий	передкризовий
Частка сировини в товарному експорті	%		66,6	66,01	68,08	64,73	60,89	56,08	67,0
	стан безпеки		критичний	критичний	критичний	критичний	критичний	критичний	критичний
Частка інноваційної продукції в експорті товарів	%		5,5	4,9	5,7	6,7	8,1	8,6	7,1
	стан безпеки		критичний	критичний	критичний	критичний	критичний	критичний	критичний

Джерело: розраховано авторами за даними [7; 11].

новацій; оптимізації інвестиційного процесу; зростання фахового рівня працівників, розширення їх доступу до актуальної інформації щодо новітніх технологій, вітчизняної та світової ринкової кон'юнктури. Зокрема, підвищення техніко-технологічного рівня виробництва продукції, освоєння новітніх ресурсозберігаючих технологій вдосконалить процес технічної обробки та поліпшить якість товарів.

Державне стимулювання виробництва продукції повинне бути спрямоване на зниження вартості експортованого товару і підвищення його конкурентоспроможності на зовнішніх ринках. Одним із основних інструментів стимулювання експорту є політика фінансової підтримки – надання безповоротних коштів експортеру після здійснення ним зовнішньоекономічної операції. Серед конкретних інструментів вчені розглядають експортні субсидії; пільгове оподаткування; пільгові кредити; затвердження списку товарів, експорт яких не підлягає ліцензуванню, тощо. Необхідно також стимулювати приплив приватних інвестицій та ефективно використання іноземного капіталу для розвитку експорту.

Важливим напрямом зовнішньоекономічної політики повинно стати подолання сировинного характеру експорту продукції. У зв'язку з цим необхідно спрямувати зусилля на розвиток обробних галузей, що дасть змогу створювати продукти з більшою доданою вартістю, а відповідно – знизити частку експорту сировини порівняно з експортом напівготової і готової продукції. Державна політика повинна бути спрямована на гармонізацію законодавства України з міжнародним та європейським правом, приведення вітчизняних екологічних та санітарних стандартів до європейських норм і регламентів, формування дієвої системи контролю якості та безпеки продукції.

Сучасні реалії свідчать про необхідність покращення доступу українських експортерів на ринок Євросоюзу, розширення безмитних квот на окремі групи товарів. Проте, згідно з положеннями Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, розгляд питання про збільшення тарифних квот можливий лише через п'ять років після набрання Угодою чинності.

Для захисту національних інтересів України в частині імпорту доцільно розробити систему заходів, спрямованих на стимулювання нарощування імпорту високих технологій, закупівлі ліцензій та ноу-хау для технічного переозбро-

ення і модернізації національного виробництва; припинення нераціонального імпорту тощо.

Важлива роль у захисті національних інтересів на європейському векторі зовнішньої торгівлі України відводиться державі. Ключовими напрямами зовнішньоторговельної політики повинні стати подолання сировинного характеру експорту продукції; підтримка розвитку експортних галузей (експортні субсидії; пільгове оподаткування; пільгові кредити тощо); оптимізація імпорту; удосконалення законодавства (гармонізація європейських стандартів, формування дієвої системи контролю якості та безпеки продукції), запровадження інновацій та вдосконалення технологій, покращення інфраструктури, підвищення конкурентоспроможності продукції, підвищення рівня освіти і кваліфікації працівників тощо. Крім того, необхідно прикласти всі зусилля, щоб Євросоюз зробив кроки назустріч і переглянув умови Угоди про асоціацію, які не відповідають інтересам України.

**Висновки.** Формування і розвиток торговельних відносин України та Євросоюзу зумовлені багатьма факторами: як позитивними, які сприяють реалізації національних інтересів, так і негативними, що створюють загрози для їх забезпечення.

Основні показники, які застосовувалися в оцінці рівня реалізації національних інтересів України у зовнішній торгівлі з ЄС, перебувають у кризовому або передкризовому стані, але водночас спостерігаються певні позитивні тенденції. До загроз зовнішньої торгівлі товарами України з ЄС належать: від'ємне торговельне сальдо, висока експортна залежність, висока імпортна залежність, сировинна структура експорту, низька частка інноваційної продукції в експорті України тощо.

Ключовими напрямами зовнішньоторговельної політики держави повинні стати структурне оновлення й стимулювання експорту товарів та оптимізація їх імпорту на засадах інноваційного розвитку та підвищення конкурентоспроможності продукції.

#### Бібліографічний список:

1. Побоченко Л.М., Любарцева К.Д. Аналіз торговельно-економічної співпраці України з країнами Європейського Союзу. Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. 2013. № 1. URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5899/6649> (дата звернення: 11.10.2018)

2. Рибаківа Т.О. Зовнішньоторговельні відносини між Україною та Європейським Союзом в рамках створення зони вільної торгівлі. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 32 (1). С. 185–193.
3. Сібекіна А.Ю. Перспективи розвитку економічної співпраці України з ЄС в умовах вільної торгівлі. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: Економічні науки. 2015. № 5–6 (82–83). С. 97–104.
4. Стебляно І.О. Зовнішня торгівля України з Європейським Союзом: стан, структура, перспективи. Вісник Дніпропетровського університету. Серія: Світове господарство і міжнародні економічні відносини. 2016. Т. 24, Вип. 8. С. 69–76.
5. Шиманська К.В. Аналіз зовнішньоторговельного обороту України в контексті функціонування зони вільної торгівлі з Європейським Союзом. Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. 2016. № 2. С. 111–116.
6. Шнірков О. І. Передумови та наслідки створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2011. Вип. 97(2). С. 68–77.
7. Державна служба статистики України: Офіційний сайт. URL: <http://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 10.10.2018)
8. Коковський Л.О. Сучасні тенденції та актуальні проблеми зовнішньоторговельної безпеки України. Формування ринкових відносин в Україні. 2012. № 11. С. 27–33.
9. Методика розрахунку рівня економічної безпеки України. URL: [http://www.uazakon.com/documents/date\\_6s/pg\\_gewqwi/index.htm](http://www.uazakon.com/documents/date_6s/pg_gewqwi/index.htm) (дата звернення: 10.10.2018)
10. Петрова Г.Є. Економічна безпека в зовнішній торгівлі України на сучасному етапі. Економіка та держава. 2007. № 1. С. 22–26.
11. Trade statistics for international business development. Available at: <http://www.trademap.org/Index.aspx> (дата звернення: 10.10.2018)
1. Pobochenko, L.M., Lyubarceva K.D. (2013), "Analysis of trade economic cooperation between Ukraine and the European Union countries", Scientific Bulletin of the Institute of International Relations at NAU. Series: economics, law, political science, tourism, [Online], no.1, available at: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view-File/5899/6649> (Accessed 11 October 2018).
2. Rybakova, T.O. (2017), "EU-Ukraine foreign trade relations in frames of free trade area", Ekonomichnyj visnyk universytetu, University Economic Bulletin, vol. 32, no. 1, pp.185-193.
3. Sibekina, A.Yu. (2015), "Prospects of the development of economic cooperation between Ukraine and the EU in terms of free trade", Foreign trade: economics, finance, law. Series: Economic Sciences, no. 5-6, pp. 97–104.
4. Steblyanko, I.O. (2016), "Foreign trade of Ukraine with the European Union: the state, structure, prospects", Dnipropetrovsk University Bulletin. Series: World Economy and International Economic Relations, vol.24, no.6, pp.69-76.
5. Shymanska, K. V. (2016), "Analysis of Ukraine's foreign trade turnover in context of free trade zone with European Union", The Journal of Zhytomyr State Technological University. Series: Economic Sciences, no.2, pp. 111–116.
6. Shnyrkov, O. I. (2011), "Preconditions and implications of the establishment of Deep Free Trade Area between Ukraine and the EU", Actual problems of international relations, vol.2, no 97, pp. 68–77.
7. State Statistics Service of Ukraine: Official site, available at: [www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua) (Accessed 10 October 2018).
8. Kokovskyi, L.O. (2012), "Modern trends and current issues of foreign trade security of Ukraine", Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Market relations establishment in Ukraine, no 11, pp. 27–33.
9. Metodyka rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky [Methods of economic security level calculation], available at: <http://www.me.gov.ua/control/publish/article?art.id=97980> (Accessed 10 October 2018).
10. Petrova, H.Ye. (2007), Economic security in the foreign trade of Ukraine on the current stage, Economy and state, no 1, pp. 22–26.
11. Trade statistics for international business development, available at: <http://www.trademap.org/Index.aspx> (Accessed 10 October 2018).

***Polkovnychenko S.O.***

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,  
Senior Lecturer at Department of Marketing,  
PR-Technologies and Logistics,  
Chernihiv National University of Technology

***Nahornyi P.V.***

Student,  
Chernihiv National University of Technology

## **FOREIGN TRADE OF UKRAINE WITH THE EUROPEAN UNION IN THE CONTEXT OF REALIZATION OF NATIONAL INTERESTS**

Yet in the early 90s of the twentieth century, Ukraine defined integration into the European Union as the main priority of foreign policy, a powerful tool of which today is the Association Agreement with the EU, with deep and comprehensive free trade area being its component. However, by its nature, character, and potential opportunities, trade cooperation between Ukraine and the EU is still lacking being large-scale and all-inclusive, capable of realizing national economic interests.

There is a wide range of factors that influence the dynamics and structure of Ukraine's foreign trade with the EU and determine its development trends. Positive ones include: natural and geographic, scientific, technical, and legal factors; the geopolitical position of Ukraine; historical traditions; proximity of living standards and values; proximity or similarity of socio-economic problems. Negative influence is caused by: closeness and security of the European market; openness of the economy of Ukraine; narrow range of exported commodities from Ukraine; low quality of Ukrainian commodities; the state of the economy of Ukraine itself.

One of the most important tasks of Ukraine in foreign trade is the realization of national interests aimed at utilizing the country's competitive advantages in the global market; ensuring an efficient and balanced structure of foreign trade; protecting internal market from external shocks and threats; creating a reliable system of economic security of Ukraine, etc.

An assessment of the realization of national interests in foreign trade can be performed by comparing with threshold values actual figures of such indicators as: economic openness ratio; export quota; export/import coverage ratio; import dependence ratio; the share of raw materials in commodity export; the share of innovative products in commodity export.

The assessment of the level of realization of national interests in the foreign trade of Ukraine with the EU shows its low efficiency. All investigated indicators for 2011–2017 have critical or pre-crisis values. However, several indicators show some positive trends. In realizing the national interests of Ukraine at the European vector of foreign trade, there are observed trends posing threats to foreign trade security, namely: negative foreign trade balance, high export dependence, high import dependence, inefficient commodity structure of exports, etc.

The key directions of the state foreign trade policy should become structural renewal and stimulation of export of commodities and the optimization of their import on the basis of innovative development and an increase of product competitiveness.